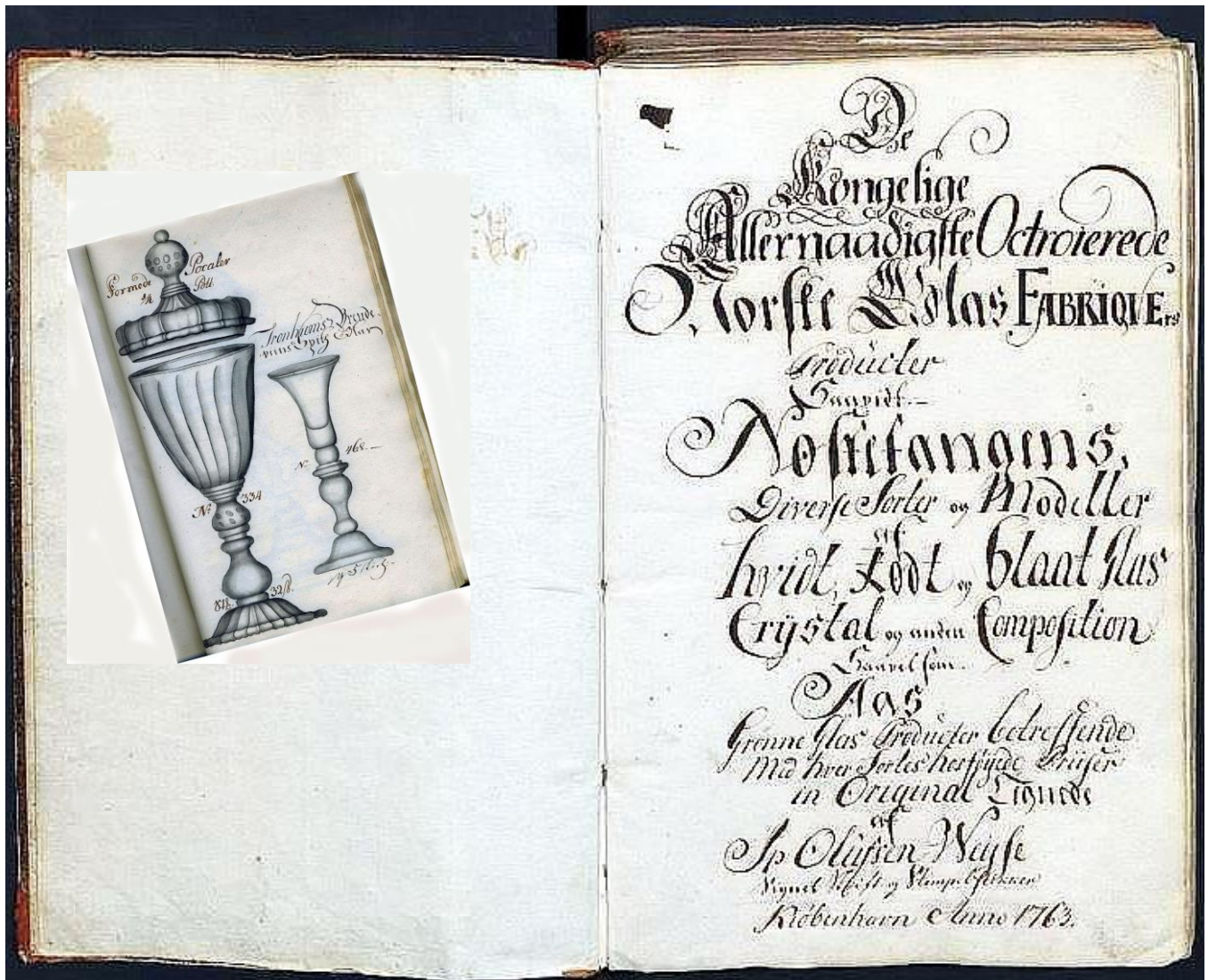

Het modelboek van Ip Olufsen Weyse uit 1763

Gjalt Welling

Het hieronder volgend artikel werd in 2013 geschreven voor de leden van de Bliembollenglazenclub, waartoe ook een aantal leden van 'De Oude Flesch' behoren. Met toestemming van de auteur hebben wij het overgenomen. Het aantal illustraties is daarbij uitgebreid en aangepast teneinde nauwer aan te sluiten op de verzamelrichting van onze lezers.

Joachim Henle, Sytske Welling-Wester en Patricia Coccoris, leden van de Bloembollenglazenclub, hebben al eens aandacht geschonken aan een van de oudste glascatalogi die afbeeldingen van hyacintglazen bevat. De catalogus dateert uit 1763 en is niet gedrukt maar met de hand geschreven en getekend, waarschijnlijk door Ip Olufsen Weyse.

Glaskenner Ada Polak (1914-2010) heeft een uitgebreid artikel met afbeeldingen uit deze catalogus gepubliceerd in het *Journal of Glass Studies* van het Corning Glass Museum in Corning (U.S.A.) (4). Ook schreef zij over de Noorse glasindustrie in de 18^e eeuw toen Noorwegen en Denemarken nog samen een koninkrijk waren.

Koning Christiaan VI (1699-1746) gaf in 1739 opdracht een Compagnie op te richten die de uitgestrekte bossen van Noorwegen moest exploiteren. Dit was "De Kongelige Allernaadigste Octroierede Norske Compagnie". Een van de doelen van de Compagnie was hout, dat verder niet te gelde gemaakt kon worden, te gebruiken in nog op te richten glasfabrieken. Spoedig bleek dat deze toepassing van hout zeer lucratief was en in 1751 werd de glasproductie nog verder uitgebreid.

Koning Christiaan VI (1699-1746)

De glasfabrieken werden gevestigd in Nøstetangen (1744), Aas (1748), Hur (1755), Biri (1761) en Hadeland (1762). De Compagnie had depots in Drammen, Christiania (het latere Oslo) en Kopenhagen. De Compagnie werd bestuurd door graaf Moltke, een vertrouweling en minister van de koning en manager Caspar Herman von Storm.

Noorse glasfabrieken in de 18^e eeuw. Nøstetangen (1744), Aas (1748), Hur (1755), Biri (1761) en Hadeland (1762).

Depots waren in Drammen, Christiania (Oslo) (geel) en Kopenhagen.

Glass factories in Norway, 18th century. Locations and year of foundation are given in red: locations of depots in yellow. There was also a depot in the Danish capital, Copenhagen.

Er werd in die tijd ook al aan industriële spionage gedaan. De Compagnie had al iemand naar Duitsland gestuurd en in 1754 werd Morten Wærn naar Engeland gestuurd om zoveel mogelijk informatie over alle aspecten van de glasindustrie te verzamelen. Ook werden 12 Engelse glasblazers gerecruiteerd tegen een iets hoger salaris dan in Engeland (5).

Voor een catalogus van het geproduceerde glas werd in 1758-59 eerst gedacht aan drukken, maar uiteindelijk werd besloten tot zes getekende en ingekleurde exemplaren. Eind 1763 waren 5 exemplaren van de Ip Olufsen Weyse catalogus gereed.

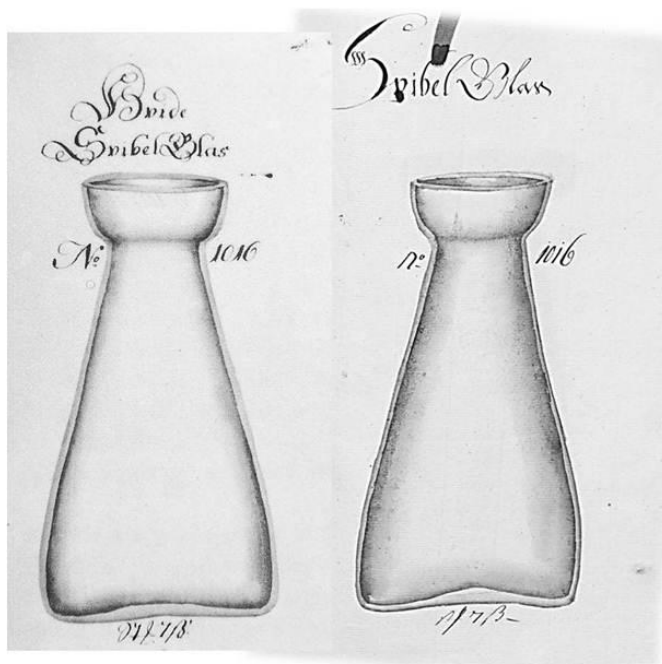
Van links naar rechts: Achtkantige wijn- of likeurfles, no. 97; Ronde wijnfles, no. 99, Kuttrolf (hier 'Kantin Flasker') no. 145. From left to right: Octagonal wine bottle no. 97; Round bottle no. 99; 'Kantin'(case)bottle, also known as kuttrolf, no 145.

Koning Frederik V (1723-1766) die in 1746 Christiaan VI was opgevolgd, graaf Moltke en manager von Storm hadden er één en de andere twee waren voor het depot in Drammen en de glasfabriek Nøstetangen. Nu zijn er nog zes (er is nog een kopie gemaakt). Twee zijn in het Riksarkivet in Oslo, twee zijn in het bezit van de moderne opvolgers van de Compagnie, het Christiania Glasmagasin, een is in de Koninklijke Bibliotheek in Kopenhagen en de laatste is in het bezit van de Universiteitsbibliotheek van Bergen (Noorwegen). De laatste twee exemplaren zijn niet compleet.

De drie hyacintglazen. 1016 kleurloos, 1018 mauve, 1020 blauw. Onder: Het kleurloze glas 1016 uit 2 catalogi. Links, uit de catalogus van Christiania Glasmagasin, Oslo. Rechts, uit het Riksarkivet, Oslo

A proof that all five catalogues were hand drawn and hand painted: the same bulb glass no. 1016 (as shown above) and the same glass in the catalogue in possession of the Christiania Glasmagasin

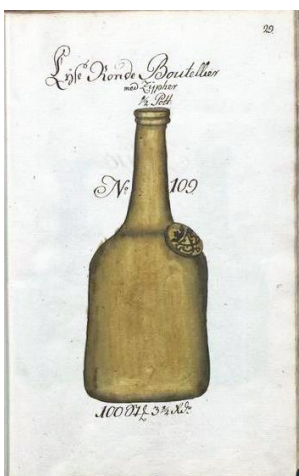
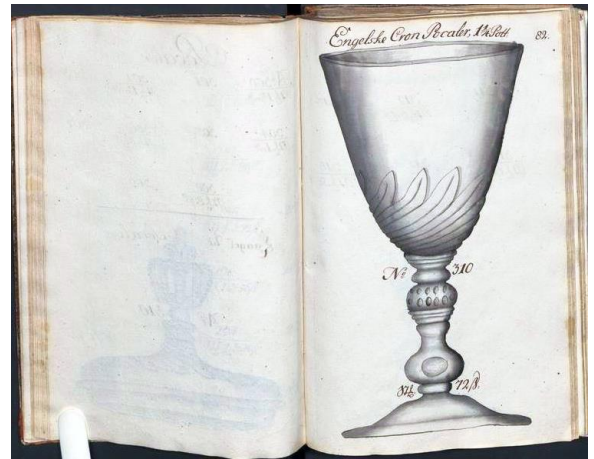

In 2008 is al eens geprobeerd meer informatie los te krijgen bij het Rijksarchief in Oslo. We hoopten op een digitale versie van de catalogus. Het antwoord was “there exists no digital copy of the whole book”. Maar we waren welkom om het exemplaar in het archief te komen bekijken. Daar is het nog niet van gekomen, maar kortgeleden bleek dat er nu wel een digitale versie beschikbaar is en het aardige is dat veel van de afbeeldingen, waaronder ook hyacintglazen, in kleur zijn. Nr 1016 is kleurloos, nr 1018 mauve en nr 1020 is blauw.

De hele catalogus is per pagina te zien op de website van het Riksarkivet (6). Dat het handwerk is blijkt ook uit de 2 afbeeldingen van de kleurloze glazen. Het exemplaar uit het Riksarkivet wordt gekenmerkt door een vlek bij de b van Svibel. De afbeelding uit het exemplaar van Christiania Glasmagasin heeft deze vlek niet en ook zijn er kleine verschillen in de tekening van het glas. Het Christiania Glasmagasin als conglomeraat van verschillende glasfabrieken heeft ook in de 19^e en

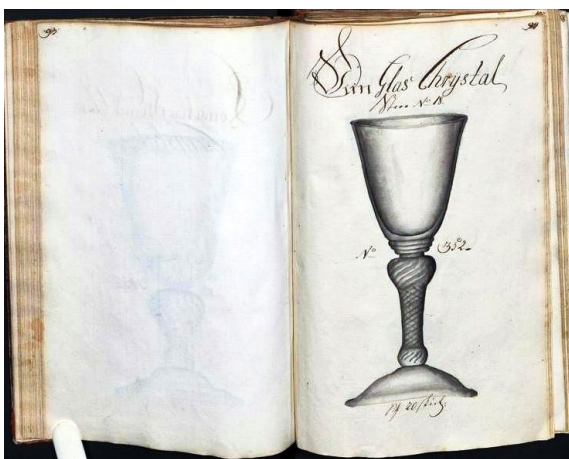
20e eeuw nog hyacintglazen gemaakt. Het Corning museum of Glass in Corning (U.S.A.) bezit 2 catalogi uit 1883 en 1916. Christiania Glasmagasin bestaat nog steeds, maar nu als groot warenhuis + webwinkel. Ze verkopen nog wel glas o.a. gemaakt door Hadeland Glassverk maar geen bloembolglazen.

Eén van de glasfabrieken Hadeland Glassverk bestaat nog en kan bezocht worden. Met 250 gesciedenis achter zich is het de oudste industriële onderneming van Noorwegen en een van de grootste toeristische trekpleisters.

Met de klok mee: 18e eeuwse prent van de Hadeland Glashut; Afbeeldingen uit het modelboek; 'Engels' glas, no. 310; Kelderfles ('Kantin flasker') no. 140; Kristallen wijnglas, no. 352; Wijnfles met zegel, no. 109.

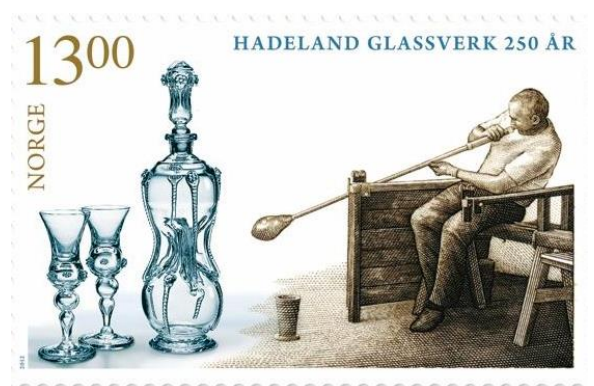
Clockwise: 18th century picture of the Hadeland Glasshouse; Images from the catalogue: 'English glass' no. 310; Case bottle, or 'Kantin Flasker' no. 140; Christal wine glass, no. 352; Round wine bottle with seal, no. 109.

Er vinden ook speciale tentoonstellingen met glas plaats.

In 2004 waren er 447.000 bezoekers. De productie, ooit begonnen met vooral vakmensen uit Duitsland, bestond hoofdzakelijk uit flessen, apothekerspotten, geneeskundeflessen en glazen objecten voor het huishouden. In 1852 veranderde Ole Chr. Berg van bedrijfsvoering tot onder andere kleinere kristallen voorwerpen, wijnglazen, kommen, schalen en vazen. In de jaren 1920 begon het met het ontwikkelen van haar eigen modellen.

In 2012 werd ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan een speciale postzegel uitgegeven waarop naast een glablazer tevens enig typisch 19^e eeuwse Noors glaswerk te zien is.

Referenties.

1. J. Henle, Hyazinthengläser, p. 91 Joachim Henle Verlag, München (2000)
2. S. Welling-Wester in "Bloeiend Glas" red. J. Schokker, F. Roozen, W. J. Voet, S. Welling- Wester, W. Granneman, p. 23-24 (2009)
3. P. Coccoris, The curious history of the bulb vase, p. 20, Cortex Design (2012)
4. A. Polak, J. Glass Studies XI p. 86-104, the Corning Museum of Glass (1969)
5. O. Pein, English Glassblowers in 18th Century Norway: website <http://www.pein.se/glassblowers.htm>
6. Riksarkivet, Oslo: website: http://arkivverket.no/URN:db_read/db/32611/3/?size=medium&mode=0

THE CATALOGUE OF IP OLUFSEN WEYSE (1763);

A SUMMARY

In 1739, King Christiaan VI of Denmark (1699-1746), ordered the establishment of a company that could exploit the riches of the Norwegian forests. In the 18th century Norway was part of the Danish realm, together with large areas in the north of Germany. The new company became known as '**De Kongelige Allernaadigste Octroirede Norkse Compagnie**' and soon started bringing the abundant availability of firewood to use. Glasshouses were built in Nøsetangen (1744), Aas (1748), Hur (1755), Biri (1761) and Hadeland (1762). The '**Compagnie**' owned warehouses in Drammen, Christiania (today's Oslo) and in Copenhagen. General Manager of the enterprise was Count Moltke, minister and confidant of the king.

Deputies were sent to Germany and England to learn more about the art of glassmaking and English and German glassmakers were persuaded to come to Norway. The line of products consisted primarily of bottles, apothecary jars and household glassware.

Soon there was a need to produce a catalogue. Between 1758 and 1763 five hand-made books were written and drawn by Ip Olufsen Weyse, of whom there is little known. The approximately 370 pages show drawings of glass bottles, wine glasses and containers, what appear to be lids, tumblers, mugs, stoppers, a measuring glass, bulb glasses, cruets, a funnel, coffee pots, candlestick holders, sconces, bowls, and other glass objects. Many of those are hand-coloured.

Of the five catalogues, one came into possession of Christiaan VI's

successor, King Frederik V (1723-1766), one was owned by Count Moltke and one by his manager, Caspar Herman von Storm. The other two were destined for the warehouse in Drammen and the glasshouse in Nøsetangen. Today six 'Modellboks' are known, since one extra copy was made. Two are in

the State Archives in Oslo, two are with the Christiania Glasmagasin in Mandal, near Oslo, one in the Royal Library in Copenhagen and one in the University Library in Bergen, Norway.

In 1969, the Norwegian historian Ada Polak (1914-2010), published a long article about the catalogues in the Journal of Glass Studies of the Corning Museum of Glass but only recently a digital version of the 'Modellbok' is available;

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/32611/3/?size=medium&mode=0

Today, of the five 18th century glasshouses only the Hadeland Glassverk has survived. It is the oldest industrial company in Norway that has been in continuous operation since its beginning in 1762. Founded as a factory for the production of bottles and household ware, from 1852 onward they specialized in luxury crystal objects. As a major tourist attraction, it receives up to half a million visitors per year. In 2014, to commemorate the 250th anniversary, a special postage stamp was issued, showing a glassblower at work together with some typical 19th century Norwegian glassware. (JS)

